

àrea contaminada segueix molt més a l'Est, en els Alps de l'Alta Provença: Queyràs *brasc*, -o, «cassant» (Chabrand), Barcelonnette *brasc* adj. «cassant (au propre et au figuré), brusque» (Arnaud-Morin) (1961). —⁵ En efecte és tardà: no abans de Milton i Shakespeare; per això s'ha dit bastant que és un manlleu escandinau o romànic (la fonètica no s'hi avé gaire); Schuchardt (ZRPb. XL, 609), davant la inversemblança, que ja nota, de separar el mot anglès del cèltic i del romànic, cerca refugi en la idea d'una «creació expressiva». Amb tals característiques fonètiques això no convenç. —⁶ És veritat que aquest el solen mirar com un derivat de l'irl. *brissim* 'jo trencó' (BRISARE > fr. *briser*); cf. Pok., IEW, 171 (però no perdem de vista BHERES, p. 143). —⁷ No he comprovat quina és l'etimologia del rus *bruska* usat per Tolstoi, que de tota manera deu significar 'pedra esmoladora': el tàrtar del Presoner del Caucas agafa el seu *kinžal* 'punyal llarg o ganiveta' i *potočil* (esmolà) *na bruske* abans de degollar l'egua del mort (*Kavkazskii Plénnik*, cap. 4, p. 28). —⁸ Doc. de 1382 que hom llegí malament *brusta* en el *Diplomatari de l'Orient Cat.* de Rubió i Lluch (p. 577). Fins podríem preguntar-nos si no hi tenim més aviat un cas de l'adj. *brusc* trencadís (sobrants la coma darrere *lenya*), tal com a Cerdanya i Aran. No sabem si ja són el mateix *brusch* i *brusca* de Jaume March (313, 1154). —⁹ Aquí doncs i en el passat *bruschà* (13) tenim (com oc. ant. *bruscar*) un germà de l'it. *bruscare* que hem vist que usa Prati.

Brusejar, V. *abrusar* *Brusent*, V. *abrusar*, *brunzir* *Brusidor*, *brusir*, V. *abrusar* *Brusquejar*, *brusquil*, *brusquina*, *brusquinejar*, V. *brusc*

BRUT, del ll. vg. *BRŪTTUS forma intensiva en lloc del ll. cl. BRŪTUS, de la qual provenen també l'it. *brutto* i les formes dels parlars occitans i reto-romànics; BRŪTUS significava 'estúpid, brutal' i ha pres en aquests parlars els sentits de 'lleig, grosser, deshonorós', sentits pejoratius que justifiquen aquella pronunciació intensiva dels d'Oc i dels d'Itàlia i que en alguns, com el català, ha arribat fins al de 'brut, llord, sollar'; en català això es digué generalment SUTZE a l'Edat Mitjana i *brut* no el substituï fins al S. xv. □ 1.ª doc.: Llull.

On encara és 'animal irracional': «los elements, les plantes e-ls animals *bruts*», que també es troba en el *Tirant de Martorell* (II, 163), etc.; llavors el trobem sovint substantivat amb aquest valor, *los bruts*, com p. ex. en Ausiàs i en Jaume Roig (parlant dels avorts): «fan-ne sens braç, / sens peus e mans; / e dos germans, / abdós pegats; / d'ells, encegats, / nats sorts e muts; / d'ells, paren *bruts* --», «mas tota hora / ta carn refrena, / si guerra t mena / libidinosa / e furiosa, / com fa 'n lo *brut*» (*Spill*, 8894, 10069). Aviat, però, el trobem aplicat amb sentit més general de 'menyspreable, grosser', de vegades 'abominable', que no hi ha cap raó (contra el que s'ha es-

crit) de considerar italianisme, car estigué molt estès en català mateix, i en les llengües veïnes. Així en Ausiàs: «mas entre 'ls mals és mal pus *brut*, / e 'ntre los béns és major bé» (cxxxviii, 180; *NCL*, v, p. 194), «(les dones) pus prest que'l ferre / si hom no'l malla / o no'l treballa, / prenen rovell; / són oripell / e *brut estany*», *Spill*, 7793, «*bruts* sentiments, / folls apetits / e vils delits», *Spill*, 10256. El sentit de mancat de netedat, en català devia ja apuntar en el S. xiv, com es dedueix indirectament d'alguns derivats (veg. sbt. *brutesa*) i tenim «*brut* e *sutze*» en el Sermonari Català de Marsella (veg. més detalls d'aquest a SUTZE).

És però en els Ss. xv i xvi en què se'n troben cada cop més casos ben clars (veg. en *Alcm* el de Díeç de mj. S. xv). Això coincideix amb el retrocés de *sutze*, que ja només s'usa alguna vegada i amb sentit més aviat figurat; després queda antiquat, i OPou ja no registra més que *brut* i aplicat als usos més quotidians i materials, com parlant de la bugada: «la roba de lli *bruta*: lintea immunda et sordida»; el seu predecessor Joan Esteve (1472) els posa encara juntament, com evitant decidir-se: «*Bruta, sūtzea* o vil: vilis, abiecta, despecta, contemptibilis, sordida», però com a adj. «*brutament*» és ja «spurce» i no sols «illiberaliter» (f^o c4r3). Avui l'ús de *brut* és general a tot el territori (solament li queda el concurrent *llord*, però aquest amb caràcter fortament agreujador); en canvi cessa amb la frontera lingüística de manera que només *lórd*, -da, s'usen a la Vall d'Aran. I en els escriptors més planers i més distingits del S. xix: «trossos fangosos, i amb aigües brutes que, anant per les vores, hom hi tenia prou feina, i, a caure, n'exia fet un potiner», *Maldà, Coll. Bona Vida*, p. 110; «per veure una claror tan *bruta*, més m'estimo no veure-hi», N. Oller, *La Papallona*, p. 183.

Fora del català, el mot llatí (que etimològicament havia partit de la idea de 'feixuc' heretada de l'indoeuropeu, per arribar tot seguit a la de 'brutal, estúpid'), es presenta sovint en forma de cultisme (fr. *brute*, cast. i port. *bruto*), sense modificació del sentit abstracte del llatí clàssic i sense cap senyal ni intent d'evolució fonètica popular (és indefensable la teoria que cerca en aquest mot l'origen del cast. *burdo*). Però en italià i en llengua d'Oc sofreix evolucions semàntiques, en part pròximes a les catalanes, i alhora es veu que allí es parteix d'una variant intensiva *BRŪTTUS. Aquesta reduplicació es produeix en altres mots de circumstàncies més o menys semblants; en particular PŪTTUS-PŪTTA, pròpiament 'minyonet, mosseta' (en italià i *putti* 'nens gatluts, menuts') substituïx el clàssic *putus*, -a 'noi, -a', però aviat, passant per 'mossota, marreca', el f. esdevé 'prostituta'; TŪTUS canviat en TŌTTUS, -TTI, d'on l'it. *tutto*, *tutti*, fr. *toute*, cat. *tota*, etc.; MĪCA 'molla' reemplaçat per MĪCCA 'una engruneta de res' en català (d'on la -c- conservada de MĪCA), també en molts parlars toscans, alt-it., sards, arag. i fins francesos (*TopHesp.* II, 134); BLITTA apareix al costat de BETA-BLITA (veg. BLEDA); per a més casos en llatí ja clàssic veg. M-L., *Rom. Gramm.* I,